

Yukio Mishima: Egy konfliktusos mártír viharos élete

Yukio Mishima továbbra is Japán egyik leghíresebb és legellentmondásosabb regényírója, aki a japán nemzeti identitásban és a saját meggyötört pszichéjében rejlő ellentmondásokkal foglalkozott. Beryl Belsky, a *The Writer's Drawer* munkatársa megvizsgálta életét és munkásságát, és felteszi a kérdést, hogy hírhedt halála vajon bátor *harakiri* vagy defetista öngyilkosság volt-e? Ez a cikk megkísérli szemléltetni *Mishima* kettősségét és halálának rejtélyét életének és néhány művének rövid áttekintésén keresztül.

„*Mishima* fogta az egyik kardot, és bemutatta a *harakiri* menetét... Aztán azt mondta, hogy megmutatja, hogyan szokott egy szamuráj segíteni egy barátjának harakirit elkövetni. Azt mondta, hogy térdeljek le a szőnyegre. Éreztem, hogy a kard éle majdnem a tarkómat érinti. Megrémültem” - Philip Shabecoff.

1970. november 25-én *Yukio Mishima* regényíró, drámaíró, színész és a "szamurájok útjának" híve, egy erkélyen állt mintegy ezer katona előtt a Japán Szárazföldi Önvédelmi Erők Keleti Parancsnokságának tokiói parancsnokságán. Itt arra buzdította őket, hogy lázadjanak fel Japán háború utáni alkotmánya ellen, amely megtiltja, hogy az országnak hadserege legyen, és tiltja a háborút.

Ezután visszafordult a szobába, ahol ő és négy követője elbarikádozta magát, és harakirit - rituális japán öngyilkosságot - hajtott végre. Ennek során egy borotvaéles japán kardot döfött a gyomrába, majd egy várakozó barátja levágta a fejét. Halála napján *Mishima* átadta kiadójának a *Tennin Gosui* (A termékenység tengere) utolsó oldalait, amelyben a szerző a huszadik századi japánban tapasztalatokról számolt be.

Yukio Mishima, született *Kimitake Hiraoka* (1925-1970; *Yukio Mishima* az írói álneve volt) mintegy 40 regény, valamint számos színdarab (többek között a hagyományos *Noh* és *Kabuki* stílusban), novelláskötet és esszé szerzője. Több filmben is játszott és rendezett is. Számos művét lefordították angolra, és háromszor jelölték irodalmi Nobel-békedíjra. Nemzetközi szinten valószínűleg a huszadik század legismertebb japán írója volt, és angol és német nyelvtudása, valamint kedves nyugati külseje miatt a nyugati újságírók keresett interjúalanyává vált.

Mishima egyre gyakrabban beszélt a háború utáni japán társadalom kiüresedett, materialista értékeiről, és arról, hogy a középkori Japán fegyelmét és elveit kell népszerűsíteni. Úgy vélte, hogy a hagyományos eszmék visszahozásának egyik módja a császár isteni mivoltának visszaállítása; egy másik út pedig a *bushido* ("a szamurájok útja") követése. Bár azt állította, hogy nem militarista ("... a legtöbb külföldi összekeveri a militarizmust és a szamuráj szellemet"), 1968-ban mégis megalakította saját milíciáját, a "*Tatenokai*"-t (Pajzs Társaság), amely mintegy száz egyetemi hallgatóból állt, akik az ő irányítása alatt részt vettek a kiképzési gyakorlatokon, megtanulták a harci elveket és a fizikai fegyelmet, és felesküdték a császár védelmére. *Mishima* szerint a diákok elégedetlen kisebbséget alkottak az egyetemeken, mert nem azonosultak a többség által vallott baloldali eszmékkel.

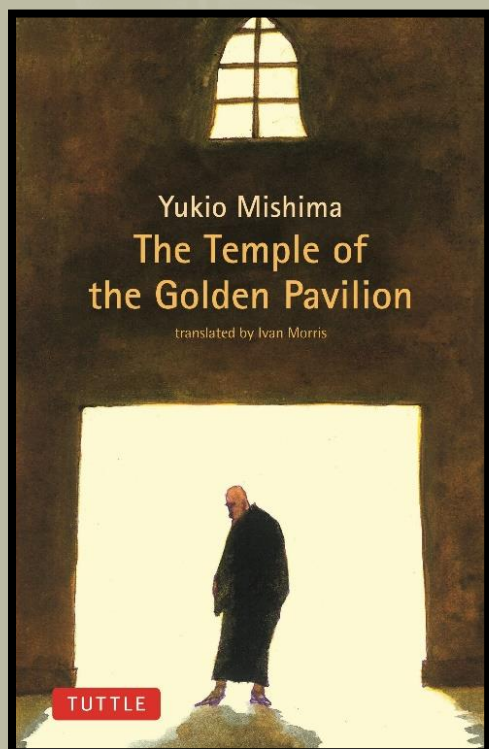
Yukio Mishima életének drámai vége rávilágít jellemének rejtélyességére, amely ellentmondások tömkelegéből állt: gyenge kontra erős, férfias kontra nőies, fizikai kontra intellektuális, erotika kontra esztétikum, elegancia kontra brutalitás, szépség kontra rútság, tisztaság kontra szenny, Kelet kontra Nyugat, "bátor *harakiri*" kontra "defetista öngyilkosság". Harold Clurman kritikus és rendező, akivel barátságot kötött, kiemeli ezeket az ellentéteket:

„Nagyapja féltékeny volt a fiút érő minden külső behatásra (beleértve a szüleiét is), ami miatt *Mishima* betegessé vált, később pedig azért edzett, hogy erős izmokat építsen. Lelkes hazafi, aki megijedt a katonaként való harctól [a II. világháborúban sikerült elkerülnie a katonai szolgálatot]; a hősiesség bátor magatartásának felvétele érdekében megacélozta magát. Szenvedélyes íróként kijelentette: "Volt bennem valami, ami nem elégíthető ki pusztán a művészettel".

Homoszexuális, de feleségül vett egy nagyon csinos nőt, aki két gyermeket szült neki, és akivel mintaszerűen viselkedett. Apolitikus, mégis szervezett egy félkatonai csoportot - a Pajzs Társaságot -, amelyet könnyen, bár tévesen, fasisztának lehetett volna nevezni." - Harold Clurman, *The Life and Death of Yukio Mishima*.

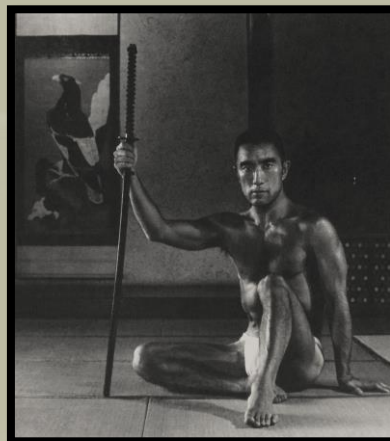
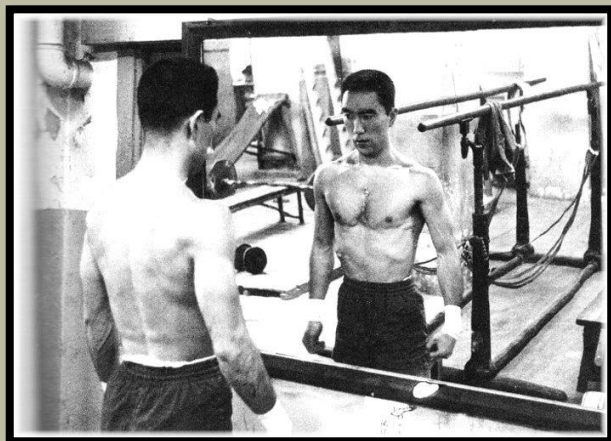
Már *Mishima* korai évei is ellentmondásosak voltak. Tokióban született, de kisgyermekként arisztokrata nagyanyja, *Natsu* nevelte fel, aki állandóan maga mellett tartotta, és megtiltotta neki, hogy kimenjen más fiúkkal játszani. Amikor 12 évesen gyenge, beteges fiúként visszatért a szüleihez, apja, akit a katonai fegyelem vonzott, megpróbálta megkeményíteni férfias oldalát azzal, hogy egy száguldó vonat elé tartotta, és széttépte a kéziratait, mondván, hogy az írás "nőies". Ez a "férfias" és "nőies" oldala közötti küzdelem egész életében folytatódott.

A megszállottság *Mishima* több művén is végigvonul. Az Arany pavilon temploma (*Kinkaku-ji*, 1956) című művében például egy csúnya, dadogós fiatal akolitust annyira megigéz az Arany pavilon templomának szépsége, ahol diákként tanul, hogy elhatározza, felgyújtja azt, hogy megszabaduljon a fixációjától. A regény - mint *Mishima* több más műve is - valós eseményen alapul: 1950-ben egy örült, szintén dadogós fiatal szerzetes azt tervezte, hogy felgyújtja a hat évszázados kiotói Arany pavilon Zen-templomot. Sem neki, sem a regény főhősének nem teljesül az a kívánságága, hogy a templommal együtt elpusztuljon.

Mishima megszállottsága a test kultuszával kapcsolatban állt azzal a vágyával is, hogy fiatal és szép maradjon.

Különböző interjúiban arra utal, hogy nem akar vénen és csúnyán meghalni. *Mishima* 1970-ben csodálattal magyarázta, hogy amikor a samurájok harakirit követnek el, előbb kisminkelik az arcukat, hogy még halálukban is szépek maradjanak.

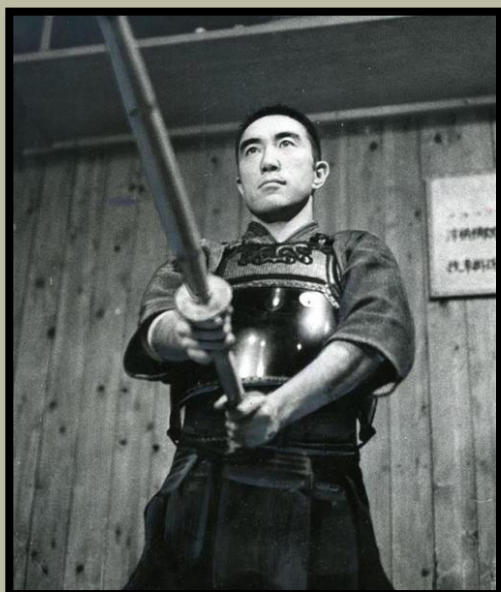

Mishima női, erotikus oldala már nagyon korai művében, az *Egy maszk vallomásaiban* is megmutatkozik:

[A teste] olyan volt, mint a peloponnészoszi iskola egyik művésze által bronzba öntött Apollón. Áradt belőle a szelíd szépség, és olyan nemes nyakoszlopot hordozott... olyan lágyan széles mellkast... olyan gyorsan elvékonyodó, feszesen kitöltött törzset, olyan lábakat, amelyek vaskosan kitöltöttek voltak, mint egy hősi kard...".

Egy évvel később azonban *Mishima* egy másik, egészen más hangvételű könyvet adott ki: *A hullámok hangja* (*Shiosai*, 1954). Ez egy "tisztá", hagyományos szerelmi történet volt egy szegény fiatal halász, *Shinji* és *Hatsue*, egy jómódú hajótulajdonos lánya között egy távoli japán szigeten. Mint sok hasonló történetben, szerelmüknek számos próbatételen kell keresztülmennie, mire *Shinji* bebizonyítja *Hatsue* apjának, hogy méltó a lányhoz. A nyugati olvasók számára ez a történet egyszerűsége és univerzális vonzereje miatt valószínűleg a legízletesebb és legélvezetesebb *Mishima* könyvei közül.

Az írás és a filozofálás mellett *Mishima* testépítéssel és kendóval (szó szerint: "a kard útja"), a hagyományos japán kardvívás művészetével is foglalkozott. Elmondása szerint azért vonzotta a *kendo*, mert az "élet és halál határára" vitte az embert. Napközben hosszú órákat töltött a teste és a kardvívás csiszolásával, és egész éjjel írt. 1968-as önéletrajzi esszéjében, a *Nap és acélban*, amelyben a fizikai énjéhez fűződő kapcsolatáról beszél, *Mishima* elítélte az értelmiségiek által hangsúlyozott, az elme test fölöttiségéről szóló felfogást. Edward Seidensticker fordító és kritikus a *Yuichi Was a Doll* című könyvében rámutat, hogy "*Mishima* minden írásának alapvető eleme" "az értelem tagadása és az érzékek dicsőítése".

Mishima egyik legszembetűnőbb vonása a felszínes nyugatiassága volt, szemben a belső keleti mivoltával. Háza például a késő viktoriánus, polgári bőség álma volt. Magas mennyezetű szalonjának falain olajportrék, amelyeken 19. századi szépségeket ábrázoltak, és vitorlášhajókat buja romantikus tengeri tájakon. Egy márványlappal asztalon a római "YM" monogram volt olvasható. Barokk és rokokó tárgyak voltak szétszórva az asztalokon és a polcokon.

Az általa (vagy inkább a felesége által) felszolgált ételek szintén nyugati típusúak voltak. Ugyanakkor rendkívül büszke volt a szamuráj kardok és *kendo* felszerelések kiállítására, amelyek nagyon is használatban voltak. Későbbi éveiben pedig minden beszédében a modern nyugati értékek ürességéről és a férfias, szamurájos japán hagyományok iránti vágyáról beszélt.

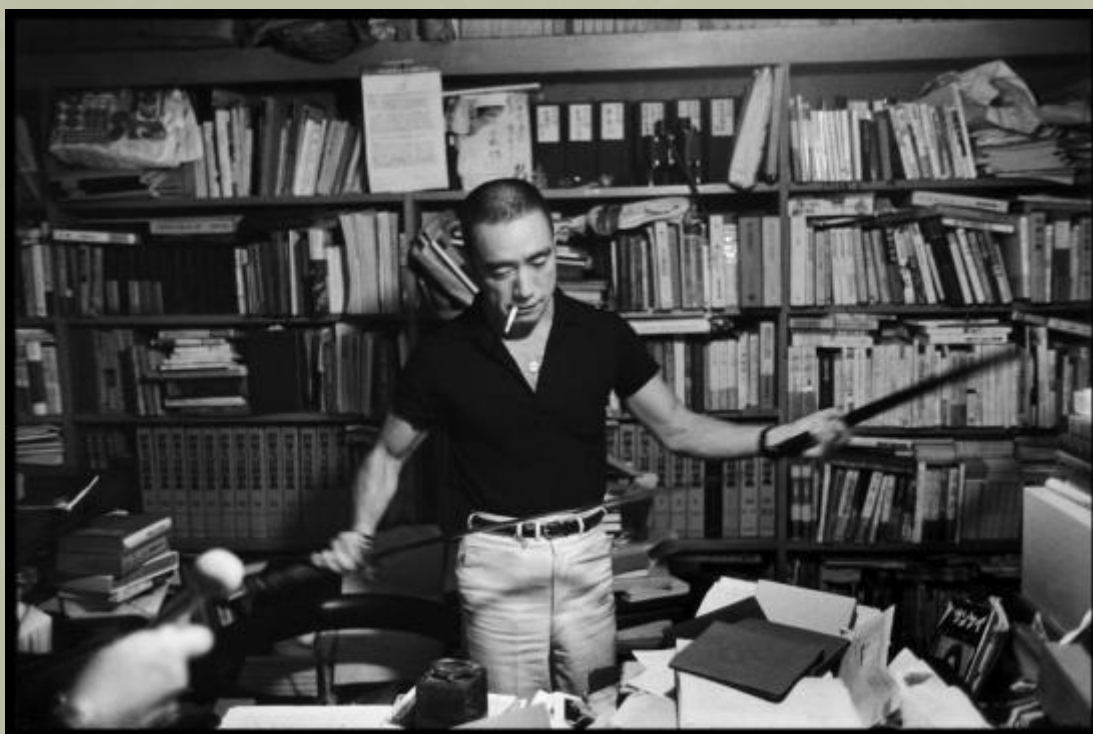
A férfiasság hangsúlyozása egyben reakció volt a háború utáni japán társadalomra és annak a nyugati értékek átvételére: Japán második világháborús veresége és az amerikai megszállás miatt - állítása szerint - Japán megfélemlítve rejtette el valódi énjét:

"A második világháború óta a női hagyományt a férfias hagyományok kizárásával hangsúlyozták. A lelkiismeretünket akartuk fedezni.

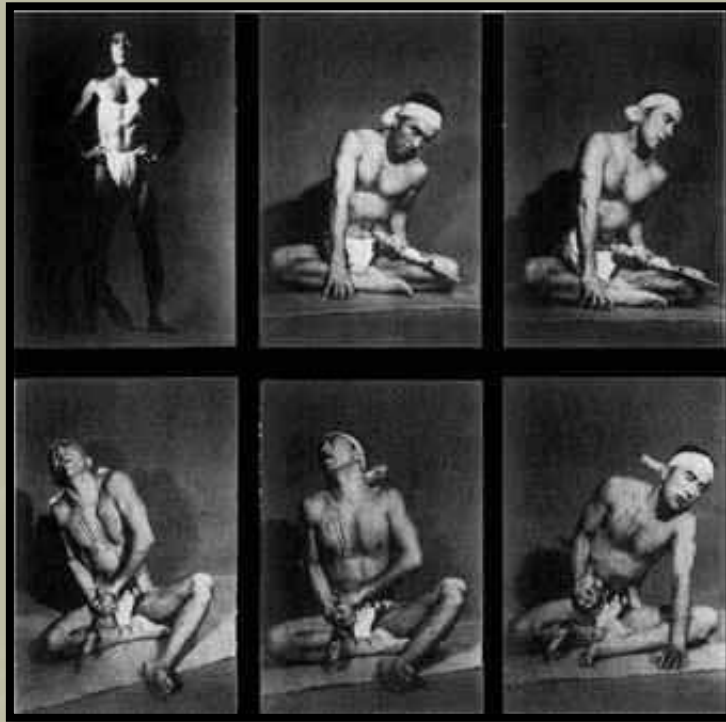
Ezért nagy reklámot csináltunk annak, hogy mi békeszerető emberek vagyunk, akik szeretik a virágkötészetet, a kerteket és ilyesmiket... A kormány egyfajta védelemként el akarta takarni a férfias hagyományainkat az idegenek szeme elől".

Néhány hónappal öngyilkossága előtt ezt meg is magyarázta:

'... minél inkább visszatértem a japán hagyományokhoz, annál inkább képes voltam pozitív jellemet elérni. Szilárd meggyőződésem, hogy alapvető japán karakterünket a nyugatiasodás elkicsinyelte. A mentális betegséget és a szégyent a Nyugattól tanultuk. Így a pozitív karakterek felé való elmozdulásom tulajdonképpen egy japánosító folyamat". - Idézi Shabecoff.

Mishima egyre többet beszélt a halálról, és sajnálkozott, hogy a modern korban nincsenek "nagy ügyek", amelyekért meg lehetne halni. Egy 1970-es interjújában a samurájok által képviselt öngyilkosságot "bátor harakirinek" nevezte, szemben az öngyilkosság nyugati, "defetista" felfogásával. Miközben azonban arra buzdította a fiatal katonákat, hogy lázadjanak fel a fennálló rend ellen, Mishimát kifütyülték és kigúnyolták, "Fejezd be" és "Menj haza" kiáltásokkal. Sok nyugati ember ezért a véres tettet "defetista öngyilkosságnak" tekintheti.

Hogy a puccskísérlet csupán ürügy volt-e az öngyilkosságra, nem világos. Kétségtelen, hogy előre eltervezte, mivel jó előre elkészítette a *jisei no ku*-t (hagyományos halálverset), és gondoskodott a feleségéről és a gyermekeiről. Az viszont világos, hogy *Mishima* "bátor harakirinek" tekintette tettét, amely méltó véget jelentett egy büszke samuráj számára. A *harakiri* győzelemre késztet - jelentette ki.

'Nem magát a harakirit akarom feleleveníteni... A fiatalabbakat akartam inspirálni, rendet és felelősségérzetet adni nekik'.

A fordítás az alábbi cikk felhasználásával történt:

<https://theculturetrip.com/asia/japan/articles/yukio-mishima-a-conflicted-martyr/>